

Gerçek ve Sanal Ortamda Şiddet Algısı ve Aristotelesçi Siyaset Felsefesinde Erdemli

Toplumun İnşası

Nesibe KANTAR*

Özet: Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile sosyal ve kültürel alanlardaki değişimler neticesinde suç ve eylem tanımlamasının olumsuz bir şekilde değiştiğini görmekteyiz. Bu bildirinin temel amacı, sanal ve dijital alan kavramının yanlış anlaşılmasından doğan birey ve toplumda dijital-sanal şiddet problemindeki “gerçek-sanal” kavramının etimolojik ve ontolojik açıklamasını yapmak ve Aristoteles’in siyaset felsefesi ışığında sanal ve dijital şiddetin önlenmesi konusunda bir teklifte bulunmaktır. Bu amaçla öncelikle kavramsal açıklamalara yer verilerek dijital şiddet eyleminin hareket noktası olan zihinlerdeki algısal yanılma irdelenmiştir. Sanal-dijital şiddet probleminin bireysel olduğu kadar kanun ve devlet bağlamında Aristoteles’in siyaset felsefesi içerisinde yer alan “bireyin erdem, mutluluk ve bilgi ile yetiştirilmesi ve toplum erdemini oluşturacak eylem ve kanunların inşasında devletin üzerine düşen sorumluluk ve görevler” izah edilmiştir. Sanal ve dijital şiddet probleminin sadece bir nedene bağlı olmadığı ve çözüm yollarının da bir tane olmayacağı bir gerçektir. Son olarak dijital ve sanal şiddet problemi karşısında ülkemiz ve diğer devletlerin geliştirdikleri çözüm yöntemleri ve öneriler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kavramlar: Sanal Gerçeklik, Aristoteles, Dijital ve Sanal Şiddet, Erdemli Toplum

VIOLENCE PERCEPTION IN REAL AND VIRTUAL FIELDS AND CONSTRUCTING A VIRTUOUS SOCIETY IN ARISTOTLE’S POLITICAL PHILOSOPHY

Abstract: Massive developments in Information and communication technologies (ICT), accompanied by changes in both social and cultural domains have led the definition of crime and action to change in a negative way. The main purpose of this paper is etymologically and ontologically explaining the “real-virtual” concept in the digital-virtual problem which caused by the wrong understanding of the virtual and digital field concept and under the enlightenment of the political philosophy of Aristoteles to offer a solution to prevent digital and virtual violence For the purpose of this paper, the starting point of digital violence, which lies in the cognitive perceptual bias, was examined by firstly providing relevant conceptual explanations. In the context of law and state, as much as the problem of virtual-digital violence is individual, Aristotle political philosophy of "the responsibilities and duties of the state in the course of actions and laws to cultivate the individual with virtue, happiness and knowledge, and to create community virtue" is further explored. It is a fact that the problem of

* Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

virtual and digital violence is not linked only to one cause and it certainly cannot be solved only one way. Finally, the solution methods and suggestions developed by our country and other countries in tackling the problem of digital and virtual violence were also explored in this paper.

Key Concepts: Virtual Reality, Aristoteles, Digital and Virtual Violence, Virtuous Society

Giriş

Bilgisayar tarihi daha eskilere dayanmakla birlikte 1990 İsviçre CERN araştırma merkezinde geliştirilen Küresel ağ (w w w) adlı iletişim kuralları ile bilgisayar ağları yaygınlık kazanmıştır. Küresel ağ ve hüresel veri ile işleyen bu sistem bireylerin, milletlerin kültürel ve sosyal alışkanlıklarında değişiklikler meydana getirmiştir. Hızlı iletişim, bilginin kolay erişilebilirliği, vizyonel gelişim gibi birçok konuda işlevselliğe sahip olsa da, gün geçtikçe sarsıcı ve gittikçe olumsuz neticelere de sebep olmaktadır. Sosyal yaşama “sanal âlem” kelimesi ile giriş yapan bu teknoloji, ne yazık ki insanların zihninde, eylemde sorumluluktan uzak, dilediğini dilediği gibi yapma özgürlüğüne sahip bir hayal âlemi olarak anlaşılmıştır. Bunun yanında, kimliği gizleyebilme özgürlüğünde olan insanların zamanla bu özelliği illegal kullandıkları görülmektedir. Bu bağlamda bildiride hedeflenen, ilk olarak dijital ve sanal şiddetin önlenmesi noktasında yanlış algılanan ve tanımlanan bu kavramı teknik olarak “gerçeklik bağlamında” izah etmek olacaktır. İkincil olarak ise teknolojinin kullanıcısı olan bireyin, erdemli hayata olan ihtiyacı ve Aristotelesçi ideal devlet bağlamında topluma erdemli hayatı kazandırması gereken unsurun devletin yegâne sorumluluğu olduğu ileri sürülmekte ve bunun için önerilerde bulunmaktadır.

21. yüzyılda teknoloji, zaman içinde artan bir ivme ile gelişmektedir. Bu sınırsız ve ölçüsüz değişim hemen her alanda kendini göstermektedir. Gerek fiziksel donanım (hardware) gerek kuramsal boyutları (software) ile hayatımızı şekillendiren bu teknoloji kavramlarımızın, anlayışımızın, alışkanlıklarımızın hatta geleneklerimizin dahi şekil değiştirmesine neden olmaktadır.

Ekonominin, bilimin, siyasetin ve teknolojinin ahlaki ölçülerden koparılacak öne çıkarılması zamanla problemsiz ve bunalımsız bir topluma ulaşılacağı ümit ediliyordu. Fakat ahlak ve erdemin olmadığı her gelişim bir zenginliğe değil, manevi bir yoksulluğa, sterilizasyona değil kirlenmeye neden olmuştur. Bu nedenle çevre kirliliğinden çok ruh ve bilgi kirliliği günümüz problemlerinin çok boyutlu konusudur. (Gürdoğan, 1989) Söz

konusu kirlenme, kitle iletişim araçları, teknolojik imkânlar ve elbette başı çeken internet, bilgisayar teknolojisi ile eşi görülmemiş bir hızla olmaktadır. Bu baş döndürücü hız kitlesel tüketimin içinde insanın değerlerinden uzaklaşıp kendine yabancılaşmasını ve ontolojik algısal anlam kaymalarını da beraberinde getirmiştir. Teknolojinin kitlesel iletişim araçlarını, tüketim çılgınlığı ile akıl ve erdemlerden uzak, seküler bir anlayışla amaç haline getirerek güdülemesi, insanı hakikatten uzaklaştırmış, sanal ve dijital dünyanın (sözde) saydam atmosferi içine hapsederek yozlaştırmıştır. İşte bu yozlaşma ve kirlenmenin sonuçlarından birisi de sanal ve dijital şiddettir.

Sanal Dijital Şiddet Probleminin Temel Nedeni Ve Unsurları

Günümüzde, kullanıcıları ve otoriteler tarafından öncelikle teknolojik bir imkân olarak algılanan dijital dünya, sınırı ve ufku belirsiz yığınlarla (bilgi, haber, izlenmeye hazır belgeseller, filmler, videolar, birbirinden farklı hayat hikâyeleri, kişi portföyü, bilimsel makaleler, ders notları, kitaplar, ses dosyaları v.s.) ve kitlesel iletişim ve bilgi aracı olma değeriyle hüküm verilmektedir. Tüm bu değerlerin sınırsız akıntısı karşısında insanın dijital çerçevenin, sanal dünyanın piksellerinden kendisine yansıyan gerçeklik parçaları zihnini dolduran iç âleminde erimekte ve onu başka bir kişiliğe başka bir değere sahip bir kişilik haline getirmektedir. Sanal-fiziksel alan çizgisinin bulanıklaştığı, şekil değiştirdiği ve başka bir bilginin türediği yer işte bu nokta olmaktadır. Bu noktada insanın kendi zihni ve düşünceleri ve dolayısıyla düşünme nasıl olmalıdır. O halde insan neyi düşünmeli, nasıl düşünmeli ve bunun sonucunda neyi bilmelidir? Buradan hareketle diyebiliriz ki bizim problemimizin ana konusu teknik bir erişim aracı olan dijital ve sanal âlem değil evvela düşünme, bilme, algılama unsurları ile insandır.

Düşünce ve Bilme Unsuru

İlk çağlardan bu yana “düşünme” eylemi insanın ve insanlığın hareket noktası ve varlığının izahı, evrenin keşfi için en sağlam araç olarak kabul görmüş ve işlev bulmuştur. Bu sebeple insan kendi kendini izah edebilmek için yine kendinde olan düşünme eylemi ile kendini anlamlandırmıştır. Aristoteles’e göre insandaki en yüksek ve değerli olan akıldır. Çünkü etkinlikler içinde en devamlı olanıdır. Ayrıca diğer bütün etkinliklerimizden en kolay olanı düşünmedir, akıl etmedir Bu sebeple daha etkin düşünsel eylemlerde bulunabiliriz. Her bir şeye en iyi en hoş olan ne ise doğasında olan en tabii eylem de o dur ve bu insan da düşünsel eylem içinde olmaktadır. Bu sebeple en mutlu hayat akla en uygun olan onunla uyumu tam bağıntılı olandır (Aristoteles, 1997) Buradan hareketle denilebilir

ki aklın ereği düşünmektir. Ve insanı mutlu edecek olan yine düşünmenin ereği olan bilmenin temelinde doğru ve iyiyi bilmek ve olması gerektiği gibi kavramaktır.

O halde insan sanal teknolojinin karşısında neyi ve nasıl düşünmelidir? Bilmemizin ve düşündüklerimiz içinde hakiki olanın ayırımına nasıl varmalıdır? Bu noktada insanın mutlu bir yaşam sürmesi için felsefi düşünüş ve bilme konusunu irdelemek yerinde olacaktır. Bergson sezgiyi bir düşünce yöntemi olarak ortaya koyar. O’na göre sezgi bilen ile bilinen arasındaki uyumu ortaya çıkarmaktadır. Bergson açısından baktığımızda bilme sezgi iledir. O, bizi etrafında dolaştırmadan doğrudan nesnenin içine yöneltir. Biz maddeyi zekâ ile hayatı ise sezgi ile biliriz. Bilme eylemini gerçekleştiren insan, kimi zaman sezgisel yani “nesnenin etrafında dönerek, onu dışardan ve durağan olarak bilme ve içten devinim halinde” (Bayraktar L ve Taşdelen D, 2004) kimi zaman Parmenidesci anlamda “Varlığın kendini ifa kendini ifşa etmesi ile oluşan düşünerek bilme ile amacına ulaşmaya çalışmıştır. Heidegger’e göre, “bilme dünya-içinde var olmak olarak Dasein”ın bir varlık halidir, Varlık olmadan, bilme etkinliğinin olması olanaklı değildir ”yani var olma bilmenin ön koşuludur (Heidegger, 2003) Görüldüğü gibi Heidegger’ de bilme ontolojik bir temele dayanmaktadır. Aristoteles’te bilme eyleminde; İnsanın bilici gücü de pasif ve aktif iki bilme gücüne ayrılır. Birincisinde yalnız izlenimleri alır; ikincisinde onları bileştirir ve üstün dünyaya çevrilir (Ülken H, 2000) Bilme eyleminden elde edilen ise bilgidir. Mengüşoğlu “İnsan bilme etkinliğinde bilen; yani özne; karşılaştığı nesnelere ise bilinen; yani objedir. O hâlde, bilme etkinliği, özne (bilen) ve nesne (bilinen) arasında oluşan süreçtir. Böyle bir etkinliğin sonucunda çıkan ürüne de bilgi adı verilir.” şeklinde tanımlamaktadır. (Takiyettin M, 1992: 47-48)

İnsanoğlu kendinde olan düşünme eylemi ile düşünür ve bu eylemin neticesinde amaç ve hedeflerine dair yapıp etmelerde, eylemlerde bulunur. Ve bu öyle bir döngü içine girer ki kendi yapıp etmelerinin sonunda kendini yine bilgisi ve tecrübesi içinde konumlandırır. Artık bu edindiği yeni bilgi, onun bir sonraki eylemlerinin temelini oluşturur ve adeta düşünsel eylemlerle yine kendini ve çevresini inşa sürecine girer. Eylem bir hareket bir oluş ve kılış içinde olmaktadır ve bu oluş-kılışın ilk hareket noktası zihindir. Bundan dolayıdır ki dijital ve sanal şiddetin yaşanmasının temel nedeni yanlış inşa süreci ve yanılılardır. Bergson açısından bu olayı temellendirmek istersek; bu bir oluş, süreçtir. Çünkü her şey daima sürede olan bir akıcılıktan ibarettir. Her anı farklı oluşlarla beliren daimi bir değişme içindedir. Tıpkı insanın her an kendini inşası gibi. (Aslan C. 2006) Kendinde belirlediği her nitelik ise onu başka bir arzu ve durumun içine bırakır. Bu

sebeple dijital ve sanal şiddetin temelinde insanın kendini inşa etmesinde yanlış düşünme ve düşünmesi gerektiği şeyi bilememe, anlamlandıramama yatmaktadır. Çünkü olması gerekeni düşünememe ve idrak edememe sorunu olumsuz eylemlere ve davranışlara, yanlış kanılara, sapmalara neden olmaktadır.

Bu noktadan itibaren düşünme ve bunun neticesinde bilme eyleminin teknolojiye nasıl zemin hazırladığı konusuna değinebiliriz.

Bilme Arzusu'nun Teknolojik Zemini Unsuru

İnsan, kendinde tanımladığı, belirlediği birçok şeyin temelini arzular ve istekler oluşturur. Fârâbî, insan varlığının yapısının ve bilgi edinme sürecinin bir hiyerarşisi olduğunu öne sürmüştür, arzu, imgeleme ve düşünme güçlerini bu hiyerarşik yapı içinde sıralamıştır. (Çüçen A.K, 2001) Bu sebeple insan anlama ve keşfetme dürtüsü ile daima bir “bilme arzusu” içinde olmuştur. İşte bu dürtü insana teknik bilgi alanını keşfettirmiş ve ilerleyen süreç içinde (yeni keşiflerle) teknoloji ile buluşturmuştur. Düşünme eylemi ile insan kendi hayatını kolaylaştıran ve temel ihtiyaçlarını en pratik yollarla karşılama aracı olan teknik bilgilere erişmiş ve yine kendini, çevresini tanımlamaya ve anlamlandırmaya yönelmiştir. Salt bilme ve keşfetme arzusunun yansıması olan dijital ve sanal alan görüldüğü üzere araç olmanın ötesinde bir fonksiyona sahip değildir. İnsan düşünür ve bilmek ister ve bunun için de yaşadığı çağda popüler ve cazip olan herhangi bir araca yönelir. Ve bu isteğine en tatminkâr derecede cevap veren aracı seçerek isteği ve beklentileri doğrultusunda kullanır. O halde insanın kendini evrensel değerler doğrultusunda, erdemler çerçevesinde yetiştirmesi ve varlığını bu temelde konumlandırması dijital ve sanal şiddet probleminin çözümü için bir zemin teşkil edecektir.

Makalemizin bu bölümünde hayatımızın her alanına müdahil olan teknoloji nedir, felsefi temeli nedir ve bununla birlikte düşünsel ve ontolojik anlam kaymasının nedeni olan sanal ve dijital şiddetin oluşmasında temel teşkil ettiğini düşündüğümüz sanal ve gerçek kavramlarına açıklık getireceğiz.

Techne ‘Den Teknoloji’ye Geçiş Ve Anlam Daralması unsur

Teknoloji ve teknik kavramları birinden farklı kavramlardır. Teknik; kavram ve kuramlarla temellenmiş meydana getirme bilgisidir. Bu bilgi, tecrübelerden ve deneyimlerden edinilmiş “bilmeleri” de içinde barındıran bir bilgidir. Teknik bilgi, teori, kuram ve hipotezlerin alete, makinaya, insan hayatını kolaylaştırmak ve araç haline gelmeye hazır olacak bilgilerin ve kaidelerin bütünüdür.

Teknoloji ise “insan elinden çıkma, yapay nesnelere (“artifacts”) üretir.”insanın zayıf yönlerini güçlendiren, ihtiyaçlarını kolayca karşılamaya yarayan, tehlikelerden koruyan, türünün refahını öncelleyen araçlardır. (Günay D, 2017)Teknoloji insanoğlunun zekâ ve bilek gücü ile geliştirdiği, bilmeleri ile oluşturduğu bir olgudur. Görüldüğü gibi bu iki kavramın tanımsal farklılığının yanı sıra bilme kavramının da anlamı ontolojik anlamda ve epistemolojik anlamda birbirinden oldukça farklıdır. Buradaki bilme eyleminden kasıt aslında “keşfetmenin, meydana çıkarmanın kendisidir”. Konuya, Antik çağ terminolojisi üzerinden derinlik kazandıracak olursak;

“Tekhne sözcüğü Latince”de; yapmak, inşa etmek, dokumak, kurmak, düzene sokmak anlamlarına gelen „texo” kelimesine karşılık gelmektedir. Antik Yunan’da ise marangoz, mimar “tekton” kavramından türetilmiştir. Tekton” kelimesinin „tekhne” olarak ifade edilmesi, marangozun ya da mimarın el becerisine işaret etmektedir. Antik Yunan’da türetilmiş bir diğer kavram olan, tekhnikon kavramı tekhneye ait olan anlamıyla sanatsal yetenek ve becerilere gönderide bulunmaktadır. 18.yy”da Antik Yunan”dan bu yana süregelen “tekhne”, Almanca’da “technik” olarak karşılık bulmuştur. Tüm zamansal ilerleyişin içinde bu kavramlar her türlü üretim becerisine ilişkin edim ve izlenen yolu anlatır hale gelmiştir. Tekhne, sadece el becerilerine dayalı etkinlikleri değil zihinsel sanatlar ve güzel sanatları da kapsamaktadır (Kırmacı N.Y, 2011)

Antik Çağ’da (Platon’da) episteme kavramı olarak kullanılan terim ile teknoloji kavramının kelime kökü “techne” anlamca örtüşmektedir. Bilmek, bilgi (Heidegger, 2003) bu kavramlardan yola çıkarak Tekhne’nin bir şeyi açığa çıkarmak anlamını taşıdığını söyleyebiliriz. Çünkü bilmek bilinmeyenin ortaya çıkması ile gerçekleşen bir insani eylemdir. Başka bir boyutu ile “tekhne” bir bilme biçimidir. Bu bilme, yapılacak olan çalışmanın biçimlendirilmeden önce tasarılanmasını, zihinde canlandırılmasını ifade etmektedir. (Heidegger, 2003) Heidegger’e göre, bilme, açığa vurma gizli olanın gizini açması olduğundan, ancak Varlığın kendisine ait bir özellik olarak tanımlanır. Teknoloji ise varlığın bizatihi kendisi değil insanın yapıp etmesi, eylemi, üretimi sonucunda oluşmuş teknik bilginin bir ürünüdür. Teknolojinin özü açığa çıkma yani aletheia'dır

Cevizci ‘ye göre rasyonalistler 17. yüzyıl felsefesinde insanı, “düşünen öz” olarak tanımladılar. Bilme kavramındaki düşünce boyutu, duyum, duygu ve hayal gücü boyutunu gölgede bırakarak İnsanın özünü, matematiği model olarak kabul etmiş akla indirgendiler. Böylece teolojik temeller yerine bilimsel-felsefi bir dünya görüşü ortaya çıktı ve bu görüşün temel ilkesi olan doğayı akıl aracılığıyla yenme ve şekillendirme” ile teknik

uygarlık anlayışı zorunlu olarak oluştu. (Cevizci A, 2017) İnsanoğlu yaşadığı zaman diliminde revaçta bulunduğu araçlarla düşünme ve bilme ihtiyacını karşılamak istemiştir. Modern çağda bu araç teknolojidir.

Bu noktada sorulması gereken sorulardan biri; hakikati ve bilgiyi ortaya çıkarma eylemi olarak edindiğimiz araç olan teknoloji, salt bilme ihtiyacımıza hizmet etmekte midir? Teknoloji Heidegger ‘e göre; Modern felsefeyle birlikte teknoloji, var olanı açığa çıkartmak yerine, var olanı denetleyen ve belirleyen olmuştur. Ve bunu asıl anlamından uzakta “gerçekliğin ve hakikatin üzerini kendi kendini çerçeveleyerek “sınırlandırarak yapmaktadır. (Heidegger, 2003) Teknoloji, beraberinde getirdiği sığ anlayışı ile hakikatin üzerini örtmekte, bireyi gerçeklikten uzaklaştırmaktadır.

Aslında teknolojinin olumsuz yanı için kurduğumuz bu cümlelerin temelinde bizatihi insan eylemi olan ve teknolojiyi üreten modern felsefi anlayışın teknoloji karşısında yanlış bir noktada durması ve pasif olan teknolojinin himayesine girerek onu olması gerektiği gibi yönlendirip idare edememesi yatmaktadır. Aristotelesçi bir yaklaşımla varlığın ereği ilkesindeki asıl vazife ve görevinden, mekânsal olarak durması gerektiği çerçeveden taşması ereğinin dışında başka amaçlarca değerinin üzerinde ve dışında anlam yüklenmesi bu sorun yumağının sadece bir düğümü olmuştur. Diğer bir düğüm ise sanal ve gerçek kavramının insanın zihin ve anlam alanında ontolojik bir kaymaya uğramasıdır. Bu konuyu sanal ve gerçek kavramlarına açıklık getirerek ontolojisi üzerinden izah etmemiz mümkündür.

Sanal Kavramı

Sanal kelimesi, dijital ortam için kullanılan kullanıcılarının, iletilerini ses, görüntü ve yazışmalarla sağladığı teknik iletişim ortamıdır. Dijital araçlarla oluşan bu mekânsız ortam aslında fiziksel dünyanın sahip olduğu vasıflara uzak olmakla birlikte var olmayan bir dünya ile karşı karşıya bulunduğumuz algısına yol açtığından, “sanal” olarak ifade edilmektedir. İnternet ağları aracılığı ile gerçekleşen olaylar, zihinsel ve duygusal etki olarak mevcut olmakla birlikte nesnel varlıkları itibarıyla ontolojik gerçekliğe sahip değildir. (Oral, B. 2005). Sanallığın içerdiği “gerçek ötesi” duygusuna kapılmamamıza neden olan olgu metafizik bir olgu değildir. Aslında o, son derece matematik bir tanımlanmışlık içinde oluşturulmuş bir benzeşim ortamıdır. (Ergur, Ali 1998). Sanallık kavramı kurgu ve hayallerin gerçeklik yanılması ile sunulabilmesi ve yaşanan değil ama yaşanıyor hissi vermesi ile alakalıdır. (Akkaş İ, 2015)

Gerçek Ve Gerçeklik Kavramı

Felsefe ve bilimin ortak kavramlarından birisi de gerçek ve gerçekliktir. Bilim, gerçekliği nedensellik ve determinizm çerçevesinde ele alırken felsefe insanın taşıdığı anlam ve değer bağlamında ele alır ve anlamlandırır. Bu sebeple gerçeklik, nesnel ve öznel olmak bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Bu kavramın olgusal ve insani aynı zamanda kültürel yanı ile ele alınmasını gerektirmektedir. Teknoloji ile muhatap olan insan, zaman ve mekân algısı itibariyle özel bir varlıktır. Hafıza, bilinç, muhayyile ve muhakeme yetileri onu zamanın boyutlarında ve mekanın içinde hususi bir kavrayış ve tasavvur imkanına erişirmektedir. Bu bağlamda gerçeklik bir yanıyla nesnel diğer yanı ile öznel ve varoluşsaldır (Bayraktar L, 2017) buradan hareketle sanal gerçekliği felsefi kavramlar üzerinden şöyle izah edilebiliriz;

İdealizm açısından sanal gerçeklik yaklaşımında gerçeklik olgusu zihindedir. Sanal alemde duyularımızla yeterince iyi algılayabiliyorsak bu dünya gerçek bir dünyadır. Eğer herhangi bir sanal nesne bize ses ve görüntü ile gerçekliği hissettiriyorsa o zaman doğal olarak “sanal gerçek” dediğimiz nesne de gerçektir.

Bu durum neticesinde sanal gerçeklik ikinci sınıf bir gerçeklik değildir. Ya da en azından, sanal gerçekliği ikinci sınıf bir gerçeklik olarak tanımlamaya gerek yoktur. Kısa vadede, elbette, sanal gerçekler her bakımdan fiziksel gerçeklerden daha düşük seviyede algılanabilir. Fakat böyle olsa bile, sanal gerçeklik, hayali olmayan bir değere sahiptir. Uzun vadede ise prensip olarak, sanal gerçekliği, fiziksel gerçeklikle eşit olarak düşünebiliriz.

Sanal gerçekliği Yapısalcılık (structuralism) açısından ele alacak olursak Fiziksel gerçekliği, fiziksel nesnel arasındaki etkileşim modelleri ve onların deneyimlerimiz üzerindeki etkileri olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımlı sanal gerçeklik için de söyleyebiliriz. Dahası, fiziksel gerçeklikte bulunan aynı nedensel yapı modelleri, sanal gerçeklikte mevcuttur. Sanal olmayan gerçeklik ve sanal gerçeklik, birbiriyle yakından ilişkili yapıların sadece iki farklı uygulamasıdır. (Chalmers D.J.2018)

Öz ve varoluş olarak da anlayabileceğimiz görünüş ve gerçeklik birbirlerini tamamlamaları sebebiyle birbirlerine karşı konumlarda değildirler. Dijital ve sanal ortam elektronik ve matematiksel temellere dayanan tekno-görünüşe sahip nesnel varlıktır. Buradan hareketle fenomenlerle algıladığımız bu nesnel yapı her varlık gibi bir görünüşe sahiptir. Onlar adeta aynı özün birbirlerini tamamlayan iki manzarasıdır. Bize bir açıdan görünüş gibi gelen sanal ortam, aslında varlığın bir manzarasıdır (Koç E.1994)

Özetle dijital ve sanal alan, nesnel gerçekliği içinde barındıran ve insanın yetileri ile anlam kazanan teknolojik, *nesnel* bir düşünüşün ürünüdür. Bu kavramı kurgusal ve gerçeklikten uzak hayali bir çerçevede düşünmek ontolojik algı yanılmasına neden olduğundan dijital ortamda kişiler eylemlerinden mesul tutulmayacağı ve sorumlu olmadığı yanılığına, sanısına kapılmaktadır. Böylece kullanıcılar yasal olmayan davranışları, istedikleri şekilde yapabileceklerini ve bundan sorumlu tutulmayacaklarını “kime ne zararı var ki” düşüncesiyle rahatça yapabileceklerini düşünmektedirler. Bazen de sanal ortamda dolaşan bilginin kesin ve koşulsuz yargılar, bilgiler içerdiği sanısıyla sanal ve dijital şiddete neden olacak önyargılar içine düşmektedirler. Bu konuyu Platon’un doksa ve episteme bağlamında ele alarak felsefi açıdan temellendirmemiz mümkündür.

Platon’a göre bilgi her zaman tikel değil (genel olanın ve değişenin değil) değişmez olanın bilgisidir. Sanal âlem ve onda bulunan bilgi tikelin bilgisidir ve değişenin bilgisini ifade ettiğinden Doksa katmanını betimler dolayısıyla bu bilgi Platon’un kastettiği anlamda gerçek olanın bilgisi değildir. Platon’un gerçeklik olarak kabul ettiği bilgi alanı epistemik alandır. Hakiki bilgi hakiki gerçekliğe, yani İdealara dair bilgidir (Demir A, 2015) Episteme (bilgi)-doksa (sanı) ayrımında; doksa katmanında, Sanal ortamda, sanıdan ibaret bilginin gerçekliklerin değil de, yalnızca görünüşlerin bilgisine sahip oluruz ve “Tekhne” hakikatin açığa çıkarılması konusunda sadece bir araçtır. Önemli olan kısmı bu doksa alanından teknoloji aracılığı ile açığa çıkarılıp “hakikatin bilgisi olan “epistemik katmanı inşa etmektir. Aksi halde episteme alanına geçememek **ontolojik algı yanılmasına** neden olmaktadır. Yani yığınsal olarak teknik alanda biriken milyonlarca bilgi ve dijital alanın kurgusal, yapay ve sahte olduğu düşüncesine sahip olmanın sonucu sanal ve dijital şiddet olayları ve diğer yasal olmayan davranışlar kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü sanal ortamı kullanan kullanıcı sanal bilgi ve ortamın hayali ve varsayımsal olduğu sanısıyla hareket eder ve belki de fiziksel ortamda asla işlemeyeceği tutum ve davranışları cüretkâr bir tavır içinde işlemektedir.

Zira bilmeliyiz ki; teknik bilgi insanın bilme arzusunun neticesinde oluşmuş bir bilgi çeşididir. Ontolojik temelli bilme= episteme kavramının bir neticesidir, kendisi değildir. Görüldüğü üzere teknik ortamda bilgiyi edinme, bilmek değildir. Malumata erişimdir. Bu bilme de bizi dinamik yapıda bir bilme eylemine götürür. Dinamik bilgi ise mutlak bilgi değildir. Buradan hareketle diyebiliriz ki teknoloji aracılığı ile edindiğimiz bilgi mutlak olan hakikatin bilgisi değildir. O olsa olsa insan sezgi ve zekâsına bir araçtır. Bu nedenle dijital ve sanal ortamda edindiğimiz bilgiyi hakikat bilgisi ve gerçek anlamda bir bilme

olarak algılasak davranışlarımızda ve anlayışımızda yanlışlara neden olacaktır. Kanaatimizce makalemize konu olan sanal ve dijital şiddetin temelinde yatan problemlerden birisi de budur. Ne yazık ki yaşadığımız dönem içinde teknolojinin bir ürünü olan sanal ve dijital ortamdaki edinilen bilgileri, kesin ve şaşmaz doğrular olarak kabul etmek ve eylemleri buna göre temellendirmek birtakım sosyal, toplumsal hatta insan sağlığı ile problemlerin yaşanılmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Buradan hareketle diyebiliriz ki aslında dijital ve sanal şiddet sorununun temelinde, ontolojik algısal bir yanılmadan mütevellit bir kavram karmaşası ve anlam kayması yatmaktadır. “Ontolojik anlam kaybı “Varlık”ın ne olduğunu artık görülemez kılmaktadır (Kırmacı N.Y, 2011) Ve buradan da varacağımız sonuç; insanlığın, toplumun, hakikat kapsamındaki gerçek bilgiye erişimin ve varlık alanında ereklere doğrultusunda ahlaki davranışlara dönüşü bilmesi için episteme alanında kendilerini tanımlarından, anlamlandırmalarından geçmektedir. Yani temelde yatan problem insanın hakikati keşfedememesi problemidir (Bayraktar L, 2018) İrfan ve hakikatin bilgisini kavramaktan uzak olan insan, bilgiyi keşfetmek ve meydana çıkarmak için kullandığı araç, alet ne olursa olsun hataya düşmeye, kendini tüketmeye ve yozlaşmaya mahkûmdur. Şiddet tamda bu noktada açığa çıkarak, kendini göstermektedir ki bu da yozlaşmışlığın ve hakikatten uzaklaşmış olmanın bir sonucudur.

Ontolojik algı yanılgısının altında birden çok neden bulunmaktadır. Bunlardan birisi de şudur ki; Teknoloji, her asır ve çağda farklı şekil ve boyutlarda nesnelere ön plana çıkarır ve icat eder. Ve bu değişim içinde teknoloji, doğduğu ve dâhil olduğu ortamın ontolojisini algımızda değiştirir. Söz gelimi matbaa, elektrik, telgraf, telefon, bilgisayar gibi bilişim ve iletişim teknolojilerinin icadından sonrası ve öncesi arasında algımızda ontolojik bir fark vardır. Bu farklılık nedeniyle elektrik olmayan bir yaşamı algılamakta zorlanırsınız. (Günay D, 2017).Bu algısal uyum sorunu hayatımızda bazı kavramların unutulup yerine yenilerinin inşa edilmesine sebep olmuştur. Bu yanlış algı ve dağınık zihin, ontolojik sarsılma, toplumun kültürel, ahlaki, geleneksel davranışlarına da yansımıştır. Söz gelimi “sanal” kavramları ontolojik algısal sapmadan kaynaklanan “gerçeklik dışı “ kavramı ile yer değiştirmiş ve “gerçeklik” algımız sarsıntıya uğramıştır. Bu da toplumumuzda dezenformasyona ve tutarsız davranışlara, buhranlara neden olmuştur. Dijital ve sanal şiddetin temelinde yatan ana problem de işte bu algı problemi ile ilgilidir. Çünkü sanal kavramı teknik bilmenin neticesinde meydana gelmiş insan ürünü olan bir teknolojinin adıdır. Hayatımızda oldukça yeni olan bilişim teknolojisine ait olan

bu kavram, ne yazık ki yeterince doğru anlaşılmamış, kavranamamıştır. “Sanal ve dijital ortam” kavramı davranışlarımızın ve ifadelerimizin de sanal ve hayali formda olduğunu, gerçeklikten uzak olduğu algısına götürmüştür. Bununla birlikte kullanıcılar, gerçekler ve hayaller arasında sanal (hayali olduğunu düşündüğü) bir dünyada yaşamaya başladığında; birey, gerçek dünyadaki kimliğiyle sanal dünyadaki kimliği arasında bocalamaya başlamakta ve yaşadığı gerçek dünyaya karşı yabancılaşmaktadır. Bu yabancılaşma, hızla ilerleyen dijital dünya ile kişinin fiziksel dünyası arasında uyumsuzluk probleminin neden olmaktadır. Adaptasyon sorunu, fiziksel dünya ve sanal algı arasındaki derin boşlukların gittikçe artmasına, gerçek hayattan kopmasına ve bu durumların neticesinde, hakikatten koparak yasal olmayan eylemler içine girmesine ve çeşitli psikolojik temelli patolojik problemler yaşamasına zemin hazırlamaktadır. (Mercan N, 2010) Bu da Gürsoy’un dediği gibi fark edememe ve bundan mütevellit “zihnin steril olamaması”, doğru hareket edememe, yönünü bulamama, problemini oluşturduğu için doğru davranışlardan, etik bakış açısından insanı uzaklaştırmakta ve ortaya şiddet de dahil bütün insanlık suçlarına zemin hazırlamaktadır. (Gürsoy K, 2006)

Bu ontolojik anlam kaybı sonucunda, fiziksel ortamda söylemeye cesaret edemeyeceğimiz sözler, asla tasvip etmeyeceğimiz eylem ve tutumlar “sanal, hayali” zannedilen bir ortamda gayet rahat bir şekilde ifa edilir olmuştur. **Ontolojik anlam kaybı** sonucunda toplumumuzun yaşadığı sanal ve dijital şiddet problemi bunun bir tezahürüdür. Sanallık kavramı, sanal ortamda eylemlerin hayali, gerçek olmadığı hissiyatına yol açmaktadır. Fiziksel ortamda suç ve hata olarak algılanan davranışlar sanki sanal ortamda yasal ve doğal olarak işlenebilir gibi bir kaniye sürüklemektedir. Oysaki sanal âlem tabiri teknolojik bir araç olmaktan başka realitesi olmayan bir kavramdır.

Sanal ve dijital ortam insanı eylemlerinde özgür bırakmaz. Kuralları ihlal eden davranışları mazur göstermez. Haksız davranışların sanal ortamda sergilenmesine imkân tanımaz. Dijital ve sanal ortamda işlenen suçların, şiddetin fiziksel ortamda işlenen olumsuz eylemden bir farkı yoktur. Buradaki tek fark şiddet aracı olarak dijital ve sanal ortam teknolojilerinin manyetik-elektronik işlem yapma aracının kullanılmasından başka bir şey değildir. Şiddet bir suçtur ve bunun teknik bir araç olan dijital ortamda yapılması onu bilişim suçu olarak tanımlamamızı gerektirmektedir. Ve suçlar hangi araç vasıtası ile yapılırsa yapılsın onun içeriğini değiştirmede için cezai müeyyidelerini de değiştirmemelidir. Yakın zaman içinde kullanılmaya başlayan Bilim ve teknoloji imkânlarının toplumumuz içinde sanal şiddetin kanunlarımızda cezai müeyyidelerinin tam

olarak hali hazırda belirlenmemiş olması da art niyetli kasıtlı suç işleyenleri diledikleri gibi hareket etmelerine neden olmaktadır. (Ersoy Y, 1999) Nesnel dünyadan kopmayan bilginin, teknik imkânlarla sunumu, onu gerçeklikten ve yasal sorumluluklardan koparmamaktadır, uzaklaştırmamaktadır.

Bu noktada anlamaktayız ki dijital ve sanal şiddet probleminin iki boyutu vardır. İlki insan ve onun algısı diğer boyutu ise devletin, yasaların, kural ve kaidelerin önleyici ve caydırıcı etkisi. Kenan Gürsoy “Birleyerek Oluşmak” isimli eserinde varoluş alanına açılan insanı, bir nesne değil varoluşu oluşturan öznenin kendisi olarak tahayyül eder ve değer verir. Bunun için insan, hakikati anlayacak, problemi çözüp yine kendisi ve insanlık için “cevap” bulacak yegâne kişidir, şahıstır. İnsan aşkın değerlerle şahsiyet kazanmış ve yine bu yüce şahsiyet edinimini insana kazandıracak olan aktif bir öznedir (Gürsoy K, 2013) Teknoloji karşısında aktif olacak taraf insandır ve onun esiri olarak hakikatten şaşmadan kendi varlığını “var etmenin” derdine düşmelidir. Dijital ve sanal şiddetin çözümünde varılacak ilk ve nihayetinde son nokta da bu olmalıdır.

Ontolojik algı yanılmasının sonucu olan dijital ve sanal şiddeti felsefi, psikolojik ve hukuki zemininde irdeledik. Buradan itibaren dijital ve sanal şiddet sorununun Aristotelesçi siyaset felsefesinde çözüm yollarını arayacağız.

Aristotelesçi Siyaset Felsefesinde Erdemli Toplumun İnşası

Dijital ve sanal şiddetin zemini insanın amacına, ereğine göre davranmaması, etkinliklerinde erdemden uzaklaşması ve kendisi için iyi olanı tanımlayamamasıdır. Bu teorimize Aristoteles’in siyaset felsefesi bağlamında temel bulmamız mümkündür. Aristoteles felsefesinde Politika ile etik aynı amaç için ayrılmış alanlardır. Çünkü her iki alan da insan için mümkün olan iyiyi gerçekleştirme gayretindedir. Bununla birlikte, etik konusu birey temelli ilerlerken, politika toplum ve devlet kavramlarını ahlak atmosferinde kapsar. Her hâlükârda hedef “mümkün olan iyinin” ikamesidir.

Bu bağlamda Aristoteles’e göre iyi nedir? Diye sorabiliriz.

Aristoteles’e göre, insanın üç çeşit etkinliği vardır: bilgi arayan yani teorik etkinlikleri; davranış düzenleyen pratik etkinlikleri ve ürün ortaya koyan üretici etkinlikleri. İyinin konu edinildiği alan, “etik” pratik alanıdır. İnsanın yöneldiği şey, gerçekleştirme gayreti içinde olduğu nihai İyi’dir. Bu da olanaklarının gerçekleşmesi, eudaemonia, yani mutluluktur. (Kabadayı T, 2013) Aristoteles’e göre İnsan doğası gereği, mutlu olmak ister ve yaşamı boyunca bunu inşa etmeye çalışır, gayret eder. Çünkü ona göre insan mutlu olmanın yolunu arar ve bu “İyi”dir. İyi ise “ruhun erdeme uygun

etkinliğidir” ve bu bir an veyahut tek seferde gerçekleştirilecek bir faaliyet değildir. Bunu insan hayatının sonuna kadar devam ettirmesi, yapması gerekir. (Ahmet A, 2016) Çünkü sürekli mutluluk, sadece aklın sağladığı, yalnızca insan varlığına özgü, tam, kalıcı mutluluk olabilir. Aristoteles tüm doğal organizmaları ereğe yönelmiş, ereği doğrultusunda davranışta bulunmuş sistemler olarak görür. Buna göre, insanın ereği ruhun akla uygun gerçekleşimi olup, insan için gerçekten iyi olan, tam, kendine yeter bir şey olarak “mutluluktur”. Aristoteles’e göre ruhun akıllı parçasının etkinliğinde insanın işlevlerini en iyi şekillerde yerine getirmesi “erdem” dir. Bu haliyle erdem, insanın teorik ve pratik etkinliğinde birbiri ile tutarlı ve uyum içinde olmalıdır. (Özlem D, 2004) Yani insanın bilgiyi arayan fiil ve davranışlarının yanı sıra teorilerinin, bilgilerinin pratik alanda kendini göstermesi gerekmektedir. Buradan hareketle diye biliriz ki makalemizin konusunu oluşturan **dijital ve sanal şiddetin yaşanmasının** nedenlerinden biri; teorik olarak ahlaki ve erdemli etkinlik bilgimizle, pratik, davranışsal eylemlerimizin uyum içinde, bütünlük içinde olmamasıdır.

Ahlaksal erdemler pratik aklımızın ürünleridir ve insanın, hayvansal düzeyini denetim altına alması ve ona yol göstermesi için gereklidirler. Bu erdemler, insanın eylemlerini sorumlu ve karakter sahibi bir varlık olarak geliştirmesini sağlarlar. (Özlem D, 2004) Aristoteles pratik aklın ürünü olan erdemi tanımlamakla yetinmeyip kendi içinde bir ölçüsü olması gerektiğini de düşünmektedir. Çünkü ahlaksal erdem kavramı göreceli bir kavram olup kişilerin kültür, karakteristik özelliği ve menfaati doğrultusunda değişim gösteren bir kavramdır. İşte bu ölçü “Altın orta” ölçüsüdür. Yani ifrat ve tefritten uzaklıktır. Sözelimi cesaret erdemi, korkaklık ile hesapsız atılganlık, cömertlik erdemi müsriflik ile cimrilik, ağırbaşlılık erdemi utangaçlıkla utanmazlık, adalet erdemi haksızlık yapma ile haksızlığa maruz kalma arasındaki altın ortadır. O halde insan ahlaksal erdemlerinde ölçülü olan ve tutarlı hareket etmesi gereken bir varlıktır.

Bu kavramların dışında doğaları gereği "kötü" olan eylemler vardır ki bunlar (kin, hırsızlık, şiddet eylemleri gibi) için altın orta hiçbir şekilde söz konusu olamaz; bunlar kendi başına kötüdürler. Buradan hareketle diyebiliriz ki Aristo’ya göre şiddet eylemi, doğası gereği kötü bir eylemdir. Ahlaki olmayan bir kavramdır. Bu sebeple şiddetin ortası, azı veya çoğu yoktur. O kendi başına kötülüktür. Ve ahlak mutluluğa hizmet ettiğine göre, şiddet mutsuzluğun ve erdemli olmanın önünde bir engel teşkil etmektedir. Sonuç olarak; toplum bireylerden oluşur, bireyler ahlaki eylemlerle varlıklarını sürdürdüklerinde toplum da bunun doğal sonucu olarak mutlu ve erdemli bir toplum olacaktır. O halde mutlu ve

erdemli bir toplum oluşturmanın yolu teorik ve pratik ahlaki erdemleri hayat geçirmek ve bunun devamlılığını sürdürmekle mümkündür. Çünkü pratik erdemler, bir yandan düşünce erdemini oluştururken, aynı zamanda, karakter erdemini de ihtiva eder.

Demek ki **şiddet problemimizin tikel çözümü** mutlu bireydir. Yani ereği olan mutluluğa, araç olan ahlaki erdemleri, kuşananda insandadır. Ve bu sürece insan, yaşam boyu devam edecek; hep ve herkesten çok erdeme uygun olan şeyleri yapacak ve görece, hayatındaki olumsuzluklara en iyi ve en uygun şekilde katlanacak. Çünkü olumsuzlukları idare etmek, bertaraf etmek de bu sürece dâhildir. Dijital ve sanal şiddetin olmadığı, erdemli toplumun inşasında bireyin kendini erdemlerle donatmasının gerekliliği aşikârdır.

Peki, insanın bunu tek başına, kendi kendine yaşaması, gerçekleştirmesi mümkün müdür? Sosyal bir varlık olan insan için elbette bu tek başına gerçekleştirilecek bir imkân değildir. İbni Haldun Umran (sosyal yaşam) kavramını izah ederken toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir gereklilik olduğunun altını çizmektedir (Haldun İ. 2004), Bunu temellendirmek için erdemini ifasını sağlayacak adalet kavramına ihtiyaç vardır. Aristoteles adalet erdemini bütün diğer erdemleri "içine alan" bir erdem olarak görmektedir. Çünkü diğer bütün erdemler erdemli bir insanın kendi özel iyisi olmasına ve bireyi ilgilendirmesine rağmen adalet, hem kişinin kendisini, hem de diğer insanları, yani bütünü toplumu ilgilendirir. Aristoteles'in vurguladığı gibi adalet başkasına dönüktür, başkasının iyiliğidir, kısaca toplumsal iyinin ve mutluluğundur. Buradan hareketle vardığımız nokta toplumsal iyinin, toplumsal mutluluğun, **şiddetin çözümünde tümel çözümü olduğudur.** (Ahmet A, 2016) Fakat ne yazık ki modern düşünce ve ürettiği teknoloji ile pratik erdemi, evrensel akıl algısı ile küresel teknolojisi içinde buharlaştırmış ve ahlaki bir varlık olan insanı, aynı zamanda onu var eden medeniyetle bağlarını oluşturduğu gelenek, âdet ve alışkanlık gibi kavramlarını devre dışı bırakmıştır. (Çınar A, 2007) İnsanın salt akıl ve doğa varlığı olduğu fikrini kendini nesneleştirerek ve insanı da pasif özne konumuna oturtarak yapmıştır. Sorgulamayan, tüketen ve erdemlerden yoksun, salt rasyonel amaçları için yaşayan ve idare edilen bir alanda sıkıştırılmıştır. Modern düşüncenin ürünü olan teknoloji karşısında insan pratik ve teorik eylemleri kuşanmalı kendisi ve toplum için mutluluk ortamını oluşturmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için de devlet gibi bir organa ihtiyaç vardır.

Aristoteles 'in erdem anlayışı, toplumları oluşturan bireyden başlayan ve toplumun bütününe evrilen bir anlayıştır. Ulaşmak istediği nokta, amaç toplumsal erdemdir. Yani

erdem sadece bireyde yaşamaz, var olmaz, o bunu gerçekleştirmek için yine topluma ve devlete ihtiyaç duyar.

Devletin Ereği Ve Erdemli Toplumun İnşası

Aristoteles'in siyaset felsefesinde temel değerler: ortak çıkar, adalet, erdem ve liyakattir. Ona göre devlet politik bir varlıktır. Ve insana mümkün olan en iyi hayatı sağlamakla yükümlüdür. Salt yaşamak için dahi politik toplum gereklidir. Birlikte yaşam doğal bir arzudur. Çünkü insanlar birlikte yaşayarak birbirlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılarlar. İşte bu ortak yarar insanları toplu bir şekilde yaşamaya iter. Ortak yarar konularından olan adalet herkes için gerekli ve şarttır. (Arslan A, 2016) Şiddet, adaletsizliğin bir sonucudur. Adil yönetici toplumun ortak yararını gözeterek buna mani olacak kanun, kural yasaları koymak ve uygulamakla görevlidir. Teknolojinin baş döndürücü hızına ayak uyduramayan devletlerde hızlı ve katı önleyici ve caydırıcı çalışmalar, kanunlar olmadığından, dijital ve sanal şiddetin boyutları her geçen gün artmakta ve yeterli yasal düzenlemeler de yapılmadığı için bu durum ortak bir zarara dönüşmeye başlamaktadır.

Bir erek bilimci olan Aristoteles, her bireyin bir ereğe sahip olduğunu, ereği doğrultusunda davranışla ancak İyi'ye doğru evrilebileceğini, iyi'nin ise mutluluğun kendisi olduğunu düşünmektedir. Bu yoldan hareketle devletin ereksel tanımını yapmıştır. O, iyi bir devletin, yurttaşlarının iyi hayatlarıyla; yurttaşların iyiliğinin de toplumsal iyiyle mümkün olabileceğini söyler. Devlet, yönetimiyle uğraşmanın dışında, yurttaşlar için siyasetten farklı olan bir mutluluk sağlamaya çalışır. (Aristoteles, 1997) Çünkü en yüksek iyi devlet eliyle gerçekleşir. Devlet bu bütüncül ve devamlı mutluluğu sağlayacak olan organdır. Dolayısı ile devlet, insanın toplum içinde varlığının devamına ortam sağladığı gibi onun ahlaksal, entelektüel erdemlerini gerçekleştirme imkânını da sunmalıdır. İşte bu bakış açısıyla problemimizi irdeleyecek olursak dijital ve sanal alanda yaşanan şiddetin toplum huzur ve mutluluğuna onun erdemli yaşantısına bir engel teşkil ettiği muhakkaktır. Devletin bu konuda kayıtsız kalması dijital şiddetin engellenmesine ilişkin önleyici ve caydırıcı tedbirler almaması düşünülemez. Çünkü yasa koyucu, adalet düzenleyici, dağıtıcı ve gerektiğinde cezai işlemleri tanzim edici organ devlettir. Devletin özü ve doğası budur.

Aristoteles in devlet anlayışı sözleşme ve kurallardan oluşmaz. Onun devlet anlayışında, devletin ödevleri vardır. Bu ödevleri, konumuz olan dijital ve sanal şiddet açısından okursak, genel anlamda diyebiliriz ki; Devletin bu ödevi yerine getirmede iki taraflı tedbirler alması gerekmektedir. Yani bireylerin işlediği bir cürüm olarak dijital ve

sanal şiddet ortamının oluşmaması için bireylerin eşit ve nitelikli eğitim imkânının erdemler çerçevesinde inşası ve bütün tedbir ve çalışmalara rağmen oluşan dijital ve sanal şiddet ortamının yasalarla caydırıcı nitelikte ikame edilmesidir.

Dijital - Sanal Şiddet ve Eğitim

Şiddet eyleminin gerçekleşmemesinde önleyici ve temel tedbir, yurttaşların erdemler temelinde eğitiminin sağlanmasıdır. Bunun yanında Sanal ve dijital teknolojinin getirdiği imkânların kullanıcılar tarafından, nasıl ve hangi kurallar çerçevesinde istifade edebileceklerine dair bilgilendirme imkânının sağlanması, onun fayda ve zararları hakkında kullanıcının bilinçlendirilmesi gerekmektedir. “Bir yasa koyucunun birinci ödevinin gençlerin eğitimi düzenlemek olduğuna hiç kimse karşı çıkmaz. Bu yapılmayınca, her defasında anayasanın niteliğinin zarar göreceğine şüphe yoktur. Eğitim, her bir örnekte yurttaşların kapsamı içinde yaşadıkları belirli anayasayla ilişkilendirilmelidir”. (Aristoteles, 1975) Aristoteles Politika isimli eserinin son iki kitabını devlet tarafından verilmesi gerekli olan ve erdemler temeline yaslanan eğitim programına ayırmaktadır. Orada kararlı bir şekilde devletin yurttaşlarının ahlaksal hayatından sorumlu olduğunu ve onları erdemli ve mutlu kılmak üzere geniş kapsamlı bir programa uygun olarak eğitmesi gerektiğini savunur. (Arslan A, 2016) Yurttaşların anayasaya uygun bir yolda yaşamak için eğitilmeleri şarttır. Çünkü bir birey eğitimsizlik yüzünden yoldan çıkabileceği gibi, bütün bir şehir de öyle olabilir. Dijital ve sanal şiddetin önleminde bireylerin eğitilmesi gerekir ve bu konuda birinci derecede yükümlülük, yurttaşlarına iyi bir hayatı sunmakla mükellef olan devlete aittir. (Aristoteles, 1975)

Aristoteles bireylerin mutluluğunu, hayatlarını idame ettirmelerinin aracı olan erdem kurallarına dayanan bir eğitimde görmektedir. (Aristoteles, 1975) Hangi alanda olursa olsun, şiddet, erdemden uzak kalmanın bir sonucudur. Ve bu problemin çözüm yolunun bireylerin eğitiminden sorumlu olan devletin, erdemlerin temelinde düzenleyeceği eğitimden geçtiği aşikârdır.

Aristoteles, eğitimin, özel ellerde ve özel bir iş olarak yapılmasına yahut ailelere bırakılmasına karşıdır. O’na göre eğitim, ailelere bırakılamayacak kadar önemli ve ciddi bir iştir. Bundan dolayı kamuya bırakılmalı ve herkes için erdemler çerçevesinde aynı olmalıdır (Arslan A, 2016) Aristoteles, eğitimi, anayasanın ve toplumun sağlıklı ve mutlu yaşamın bir ilkesi olarak görmektedir. Onun bu fikirlerinden yola çıkarak; dijital **ve sanal şiddetin temelindeki** problemin erdem yasalarına dayanan bir eğitim ile çözülebileceği sonucuna varmaktayız.

Dijital - Sanal Şiddet ve Yasa

Alınacak tedbirlerin diğer kısmını ise şiddet eyleminin gerçekleşmesinden sonra bu suçu işleyenlere karşı verilecek caydırıcı cezai işlemler ve yasalar oluşturur. Çünkü yasalar siyasi birliğin ve bireylerin özgürlüğünün teminatının yanı sıra mutlu olmaları için de politik bir araçtır. Aristoteles'in devleti yasalar yoluyla yurttaşlarının özgürlüğünü güvence altına alacaktır. Çünkü bu onun ödevlerinin ancak bir parçasıdır. Aristoteles bu yolla devlete bazı pozitif görevler vermektedir. Devlet çeşitli yollarla ve araçlarla yurttaşlarının erdemli ve mutlu olmalarını sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür (Arslan A, 2016)

Devlet, yasaları servis sağlayıcılarının etik ortamı oluşturmalarında mükellef kılmalıdır. Yani erişimde sorumluluk sadece kullanıcıya ait olmamalıdır. Bu sebeple servis sağlayıcıları da etik değerlerin şiddetin ve diğer dijital suçların önlenmesi için yükümlü tutulması gerekmektedir. Çünkü İnternet genel yapısı itibariyle son kullanıcılar, internet servis sağlayıcılar ve internet omurga sağlayıcılardan oluşmaktadır. Son kullanıcılar, internet servis sağlayıcılar üzerinden internet omurga sağlayıcılara ulaşarak bu hizmete erişirler. (BİAK Raporu, 1/6) İnternetin küresel yapısı sayesinde, internet servis sağlayıcılar tüm şebeke ve bilgisayarlarla doğrudan bağlantı kurmak yerine, bir ya da daha fazla şebekeden transit geçme hizmeti satın almak suretiyle internet omurgasına ulaşarak dünyada diğer tüm bilgisayarlara erişebilmektedir. Kullanıcılara sağlanan bu hizmet, devleti, erdemli toplumun oluşmasında mükellef kılmaktadır. Buradan hizmet içeriğinin engellenmesi veya birebir kontrolü anlaşılmamalıdır. En azından devlet, servis sağlayıcılar son kullanıcı olan yurttaşların etik kurallar ve kullanım koşulları ve yasal sorumluluklar konusunda bilinçlendirici faaliyetlerde rol alabilmelidir. Servis sağlayıcılar, ticari faydalanmaları nedeniyle son kullanıcının bu küresel ortamın tehlikelerine karşı bilinçlendirilmesi görevini üstlenmesi gerekmektedir. Ve bu sorumluluk yasalar tarafından tüm hizmet sağlayıcılarını kapsamalıdır

Yasalar ise herkes için konulur: Ya herkesin ortak yararını ya da en iyilerin yararını, (erdem bakımından) yararlı olanı hedef edinirler. O halde politik toplumda mutluluğu ve onun öğelerini oluşturan ya da koruyan şeylere bir anlamda haklar diyoruz. (Aristoteles, 1997) Dijital ve sanal şiddetin önlenmesi için gerekli yasaları oluşturmak ve herkesin ortak yararını korumak devletin görevi, bu imkân ise vatandaşın hakkıdır.

Ülkemizde ve Dünyada Dijital ve Sanal Şiddet Yasaları

“Şiddet; İnsanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek,

KURTUBA AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER V. ULUSAL ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU “BİR İNSANLIK SORUNU OLARAK ŞİDDET”

hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşın davranışlarda bulunmak, aşın derecede öfke ifade etmek şekillerinde kendini gösteren davranışlar.” olarak tanımlanmaktadır. (Erten Y ve Balaman F, 2005) ve bu eylemler ne aracılığı ile olursa olsun bir insanlık suçudur. Kişilik haklarına tecavüzdür. Bu eylemlerin dijital – sanal ortamda işlenmesi eylemin içeriğini değiştirmedeği gibi sonuçlarını da değiştirmemektedir. Ve sonuç olarak, dijital ortamda işlenen tüm suçlar “bilişim suçları” kapsamında tanımlanmaktadır.

İnternet ortamında yer alan bilgilerin paylaşımı konusu, denetim mekanizmasının zayıf olması toplumsal değerlerimizin tahribatına neden olmaktadır. Bilgilerin paylaşımında herhangi bir kısıt olmadan paylaşım yapılması şiddet gibi ahlaki normlara uymayan görseller, videolar, oyunlar içeren uygulamalar özelde bireylerin genelde ise toplumun ahlaki değerlerinin yıkıma uğramasına neden olabilmektedir. Kullanım kolaylığı ve erişim hızı nedeniyle dijital şiddet içeren eylemler, paylaşımlar en yüksek oranda son kullanıcıları ve toplumu hızlı bir şekilde kolaylıkla etkileyebilmektedir. Bu sebeple dijital ortamda şiddetin çarpan etkisinin daha büyük olduğu gözlerden kaçmamalıdır. (Söylemez M ve Balaman F, 2015)

Ülkemizde dijital şiddet ve bilişim suçları ile mücadelede ne yazık ki kanunlar boyutunda hem geç hem de yetersiz kalmıştır. İnsanımızın bu konuda bilinçlendirilmesi ve caydırıcı kanunlar yeterli değildir.

Bununla birlikte ülkemizde İlk kez 765 Sayılı (eski) TCK’ya 1991 yılında bilişim suçları kanunu çıkarılmıştır. Sonrasında 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanunu ile Verileri yok etme, çıkar sağlama, tehdit, şantaj, hakaret taciz gibi fiillerin işlenmesini konu edinen yasalar çıkarılmıştır. 5651 Sayılı kanunlar ise bu eylemlerin işlendiği sanal ortamlar hakkında çıkarılan kanunlardan birisidir. (Hatipoğlu D, 2009) dünyada ise bilişim suçları içinde sayabileceğimiz dijital şiddet ile ilgili farklı uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Sözgelimi; Birleşmiş Milletler bünyesinde Zabıta ve yargı organlarına ve vatandaşlara bilgisayar suçlarından korunmanın önemini anlatılması, Zabıta ve yargı organlarının bu suçlarla mücadele konusunda eğitilmesi, etik kuralların bilişim alanının bir parçası haline getirilmesi amaçlanmıştır. ABD’de ise çeşitli siber suç şekillerini düzenleyen birçok federal yasa kabul edilmiştir. Bilgisayar Sahtekârlığı ve Bilgisayarların Kötüye Kullanılması Yasası (Computer Fraud and Abuse Act) gibi yasalarla bu eylemlerin önüne geçilmesi sağlanmak istenmektedir (Turhan O, 2006) Dünyada dijital- sanal suçlarla mücadelede yasal yaptırımların yanısıra eğitim alanında da çalışmalar yapılmaktadır. Bu

konuda California Üniversitesi’nde sosyal krizlere müdahale konusunda çalışmalar yürüten Prof. Trend’e göre; Dijital ve sanal şiddet konusunda medya eğitimi, medyada şiddet ikilemine karşı en doğrudan ve en etkili yaklaşımdır. (Trend D, 2008)

Sonuç

Dijital ve sanal şiddet sorunu tikel anlamda insanda başlar ve tümel anlamda toplumlara idare eden devlet ve onun faaliyetleri içinde çözülmesi gereken teknoloji temelli bir insanlık problemi olarak devam eder. Bu problemin nihai temeli, insanın en tabii eylemi olan düşünce dünyasında atılmaktadır. Bu süreç bir yönüyle düşünsel ve algısal problemler, diğer yönüyle ise erdem anlayışının kişilerde yeterince içselleşmemesinden kaynaklanan problemler olarak iki kısma ayrılabilir. Erdem ise fitri yatkınlıkların yanı sıra eğitim ile şekillenen bir husus olmakla birlikte hem bireye hem de devlete ciddi yükümlülükler getirmektedir. Aristotelesçi siyaset felsefesi, kendi perspektifinde bu soruna farklı bu sorunu farklı bir noktadan okuma gayretindedir. Çünkü dijital ve sanal şiddet sorunu 21 yy da teknoloji karşısında, kendini düşünce ve erdem doğrultusunda yeterince oluşturamamış insanın bireysel problemi olduğu gibi insanı idare eden devlet organlarının da ciddi bir problemidir.

Teknolojik gelişmenin adı ne olursa olsun insan evvela, en doğal eylemi olan düşünce atmosferinde erdemler dünyasını inşa etmeli ve içinde yaşadığı toplumda mutlu, iyi ve erdemli bir hayat sürebilmek için yasa ve kanunları bu minval üzere inşa etmelidir. Aksi halde insanlığın savruluşu, hakikatinden kopuşu, buhran ve sorunlarla mücadelesi başka başlıklar altında devam etmesi kaçınılmaz olacaktır. Erdemlerle beslenmemiş temellenmemiş bir toplum kendini, her yeni teknik buluş ve imkân karşısında, şiddet gibi bir insanlık suçu karşısında savunmasız ve çareler arayan bir durumda bulacaktır. Bu sebeptendir ki devletler politikalarını, önleyici eğitim politikaları ve caydırıcı cezai müeyyidelerle etik bilinç doğrultusunda şekillendirmelidirler.

Kaynakça

- Ahmet A, (2016) İlkçağ Felsefe Tarihi Aristoteles III. Cilt, İstanbul Bilgi Üniv. Yay.
- Akkaş İ , (2015) Sanal Cemaatlerde Mahremiyet Algısı, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 12, s. 225-239
- Apak, H. (2009). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi. 5 (9), 125-142.
- Aristoteles (1997) Nikamako’sa Etik X. Kitap, Çev. Saffet Babür, Ankara: Ayraç Yay.
- Aristoteles, (1975) Politika, Çev. Mete Tuncay, İstanbul: Remzi Kitabevi

- Aslan C. (2006) H.Bergson'un Din ve Ahlak Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Anabilim Dalı Din Felsefesi Bilim Dalı
- Bayraktar L, Taşdelen D, (2004) Felsefe Ansiklopedisi Cilt 2 Ankara, Etik Yay.
- Bayraktar L, (2017) Gerçeklik Üzerine, Bizim Külliye Dergisi, Sayı: 74, s:44
- Cevizci A (2017) Felsefe Tarihi, İstanbul: Say Yay.
- Chalmers D.J. , The Virtual And The Real, (Çev: Kantar N.)
<http://consc.net/papers/virtual.pdf> (Erişim: 25.03.2018)
- Çınar A, (2007) Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik'inde Pratik Hikmet Kavramı Ve Günümüz Açısından Önemi, T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 16, Sayı: 1, S. 171-192
- Çüçen A.K, (2001) Bilgi Felsefesi, Bursa: Asa Kitabevi
- Demir A, (2015) Platon'da İdea-Tikel İlişkisi: Episteme Ve Doksa, Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, s. 285-300)
- ERGUR, Ali (1998). “Nergis Harikalar Diyarında: Sanal Gerçekliğin İdeolojik Bağlamı”, Toplum ve Bilim, Sayı. 79, s. 138–159
- Ersoy Y, (1999) Genel Hukuki Koruma Çerçevesinde Bilişim Suçları, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 49, S. 3)
- Erten Y-Balaman F, (2005) Saldırganlık, Şiddet Ve Terörün Psikososyal Yapıları, Şiddet, Cogito Sayı: 6-7 Kış-Bahar, Yky Yay, S. S:143)
- Günay D, (2017) Teknoloji Nedir? Felsefi Bir Yaklaşım, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal, DOI: 10, 5961/jhes.2017, 19
- Gürdoğan, E. (1989) Kirlenmenin Boyutları, İstanbul: İnsan Yay.
- Gürsoy K, (2006) Bir Evrensel Projemiz Var Mı? İstanbul: Etkileşim Yay.
- Gürsoy K, (2013) Birleyerek Oluşmak, Ankara: Aktif Düşünce Yay.
- Haldun İ. (2004), Mukaddime Cilt 1, Ankara: Yeni Şafak Yay.
- Hatipoğlu D , (2009), .Bilişim Ve Hukuk, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Bülteni S.2
- Heidegger, (2003) Varlık Ve Zaman, Çev. A.Kadir Çüçen, Bursa: Asa Yay
- Kabadayı T, (2013) Aristoteles'te Erdem Eğitimi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 14, Sayfa 77-8)
- Kırmacı N.Y, (2011) Martin Heidegger'de Teknoloji Problemi, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Koç E. (1994) “Görünüş ve Gerçeklik”, Araştırma, Cilt XV, s.235-243

- Mercan N , (2010) Dijital Dünyada Zaman, Mekân, İnsan İlişkileri Ve Yabancılaşma,
Http://Www.Academia.Edu/Download/31332059/Dijital_Dunyada_Zaman_Yedek_2.Docx (Erişim:27.03.2018)
- Oral, B. (2005). İnternet Ve Toplum, Ankara: Anı Yay.
- Özlem D , (2004) Etik -Ahlâk Felsefesi, İstanbul: İnkılap Yay.
- Prof. Dr. Bayraktar Levent-Mart 2018 Felsefe Ve Etik Dersi Notları
- Söylemez M, Balaman F, (2015) Bilişimin Etik Olarak Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:14 Sayı:54 S.115-128
- Takiyettin M, (1992) Felsefeye Giriş, İstanbul: Remzi Kitabevi
- TBMM Bilişim ve İnternet Araştırma www.biakraporu.org/docs/rapor.kisim1.bolum06.pdf
(Erişim:01.04.2018)
- Trend D , (2008) Medyada Şiddet Efsanesi, İstanbul Yk. Yay.
- Turhan O, (2006) Bilgisayar Ağları İle İlgili Suçlar (Siber Suçlar), Planlama Uzmanlığı Tezi, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Hukuk Müşavirliği
- Ülken H, (2000) Genel Felsefe Dersleri, İstanbul: Ülken Yay.